

اهمیت نقش حسابداران در امور حقوقی کارفرمایان و جایگاه آن در مسیر رسیدگی پرونده‌های قضایی

۱۳۸۲: ۵۵). به دنبال ناکارآمدی نظام عدالت کیفری در حصول اهداف خود از قبیل اصلاح، درمان و برقراری امنیت در جامعه، بر شیوه‌های سنتی در خصوص فرایند کیفری، از جمله آنچه که مربوط به مرحله دادسرا است، انتقاد وارد شده است. توجه صاحبان امر، امروزه بر روی این مسئله معطوف شده است که دیگر آنچه که به‌عنوان عدالت کیفری کلاسیک یا همان عدالت کیفری سزادهی از آن یاد می‌شود، دیگر پاسخگوی منافع

۱- مقدمه
برقراری نظم و امنیت در جامعه یکی از دغدغه‌های عمده حکومت‌ها است و برای پاسخ به آن همواره مأموران و مقاماتی را جهت مقابله با جرم و نابهنجاری‌ها اختصاص می‌دهند. پیشینه تاریخی ملل مختلف و وجود آثار پر بار حقوقی و کتیبه‌های معروف از قبیل منشور حقوق بشر کوروش کبیر و قانون‌نامه حمورابی بر حاکمیت قانون و وجود سازمان‌هایی بدین منظور صحه می‌گذارد (بادامچی،

مهدی دولتشاهی

شمار پرونده‌های قضایی از یک سو و منابع مالی و انسانی محدود دستگاه عدالت کیفری از سوی دیگر، موجب افت عملکرد این دستگاه و افزایش نارضایتی و بی‌اعتمادی افراد نسبت به آن شده است. لذا با توجه به وضعیت کنونی که تخصیص منابع مالی و انسانی بیشتر به قوه قضائیه چندان ممکن به نظر نمی‌رسد، باید از روش‌های پیش‌بینی شده در قانون که موجب استفاده بهینه از این منابع و صرفه‌جویی در آنها می‌شود، نهایت بهره را برد. این امر مسیر نمی‌شود مگر با تشریح و توضیح این روش‌ها و همچنین تمهیدات. علاوه بر کثرت پرونده‌های کیفری، لازم است که فرایند رسیدگی به آنها نیز بهبود یابد. یکی از این روش‌ها نقش حسابداران در امور حقوقی کارفرمایان است. در این پژوهش که به روش توصیفی - تحلیلی صورت گرفته است، اهمیت این نقش تبیین خواهد شد.

۲- مبانی نظری

الف) حسابداری در محاکم قضایی

امروزه حرفه حسابداری از بررسی صرف موارد نقض مقررات به بررسی تقلب‌های انجام شده از سوی کارکنان و مدیریت نیز تغییر جهت داده است. زندگی نوین در جوامع پیچیده و صنعتی معاصر دشواری‌های خاص خود را دارد و مسائل تجاری پیچیده‌ای را از جمله مواردی که در بخش قبل ذکر شد مطرح می‌سازد که حل آنها نیاز به تخصص دارد. وانگهی پیشرفت‌های علمی و صنعتی راه‌هایی برای کشف واقع در اختیار گذاشته که در گذشته وجود نداشته است. به‌عنوان مثال امروزه برای کشف جرم و شناسایی مجرم از

انگشت‌نگاری و آزمایش‌های مختلف کمک گرفته می‌شود که نتایج آن موجب علم قاضی و سبب اقناع وجدان او می‌شود. این علم تخصصی می‌تواند قاضی را در وصول به حقیقت رهنمون کند. پلیس علمی، پزشکی قانونی، کارشناس خط، کارشناس شیمی، کارشناسان حسابدار و خبره کارشناس روانی، سم‌شناس، گزارش‌های روان‌شناسانه، کارشناسی تصادفات، مترجمان رسمی ابزارهایی در دست قاضی برای حصول علم هستند. تاریخ رسوایی‌های حسابداری شامل اترون ورلد کام تقاطع جهانی و موارد دیگر شرکت‌های حسابداری را در کانون توجه عمومی قرار داده‌اند. پس از این رسوایی حسابداری، اعتماد عمومی در حرفه حسابداری در معرض خطر جدی قرار دارد. با وجود رسوایی‌های پیش آمده در محیط کسب و کار حسابدار دادگاهی و فرصت‌های توسعه یافته برای حسابداری تحقیقی و قانونی ایجاد شد. (استون، ۲۰۱۳)

ب) اعتبار نظر حسابداران در محاکم قضایی

حسابدار دادگاهی با استفاده از تکنیک‌های حسابداری حسابرسی و مهارت‌های تحقیقی به انجام تحقیقات مربوط به سرقت و تقلب می‌پردازد (ویگانت و همکاران، ۲۰۰۸). او شخصی است که علاوه بر اعداد ظاهری به علت و منشأ اعداد نیز توجه می‌کند. درباره اسناد کنجکاوی به خرج می‌دهد، شواهد مربوط به گواهی کارشناس را تهیه می‌کند، مانع ارائه اطلاعات نادرست توسط افراد می‌شود و حقیقت را با مذاکره و گفتگو با افراد با جزئیات آشکار می‌کند (مشایخی و آژنگ، ۱۳۹۲).

جامعه نبوده است و نه تنها از ارتکاب جرایم پیشگیری نکرده است بلکه گاه حتی موجبات تجری و اعمال رفتارهای خلاف اهداف عدالت کیفری کلاسیک از سوی بزه‌کاران شده است. از این رو به مرور زمان و به تدریج، گرایش به سمت عدالت کیفری نوین یا مدرن - که عدالت ترمیمی را به نوعی علی‌رغم تقابل در خود جای می‌دهد ایجاد شده است (خزائی، ۱۳۷۷: ۶۷). رشد روزافزون

۳- حسابداران دادگاهی و ضرورت فعالیت

چشم‌انداز خدمات مالی در جهان به سرعت در حال تغییر است با توجه به اینکه در عصر حاضر اکثریت مردم رفاه اجتماعی را در کسب درآمد بیشتر می‌دانند، شاهد گستردگی فعالیت‌های تجاری و همزمان افزایش جرائم مالی بوده‌ایم. حتی اکثر جرائم غیرمالی مانند قتل و دزدی در بسیاری از موارد می‌تواند تحت تأثیر اختلافات مالی باشد. با توجه به اهمیت موضوع و پیچیدگی‌های جوامع دستگاه قضا امروزه با پرونده‌های مالی مواجه می‌شود که نیاز به نظریه و مشورت حسابداران دادگاهی دارد. کارشناسان مالی در حوزه دادگاهی ابزارهای قانونی هستند که با داشته‌های علمی و فنی حقیقت موضوع را به گونه‌ای شفاف برای قاضی ترسیم و مجسم می‌کنند و آنها را در امر قضاوت عادلانه یاری می‌دهند. حسابدار دادگاهی وظیفه خطیر و سنگینی در تمیز حق از باطل عهده‌دار است. لذا بدیهی است نداشتن تخصص کافی یا سهل‌انگاری و بی‌دقتی کارشناس مالی منجر به انحراف مسیر صحیح پرونده‌ای شده است و می‌تواند باعث ضایع شدن حق شخصی شود. این سهل‌انگاری و بی‌دقتی‌ها اعتبار حرفه حسابداری به‌ویژه حسابداران دادگاهی را زیر سؤال می‌برد و منجر به کاهش مقبولیت اجتماعی آنان خواهد شد. لذا توجه به ویژگی‌های لازم برای حسابداران دادگاهی بیش از پیش لازم و ضروری است (باسین، ۲۰۱۳: ۲۱۵). بدیهی است هرچه حسابداران و در رأس آنها حسابداران دادگاهی برای بهبود ویژگی‌های شخصیتی مهارتی و به‌ویژه ویژگی‌های اخلاقی

خود تلاش کنند و متناسب با پیشرفت تکنولوژی و تغییرات در دنیای کسب و کار، مهارت‌ها و تخصص‌های خود را به‌روز کنند، می‌توانند علاوه بر پیشرفت در کار خود، به عدالت و نظم اجتماعی نیز کمک کنند. فاصله موجود بین انتظارات استفاده‌کنندگان از ویژگی‌های حسابداران دادگاهی و آنچه در حال حاضر در رابطه با ویژگی‌های حسابداران دادگاهی وجود دارد نیازمند یک بررسی موشکافانه در جهت کاهش هرچه بیشتر این شکاف است. مدیران سازمان‌های خدماتی آگاهند که کیفیت برتر موجب عملکرد

بهتر می‌شود و مزایایی چون وفاداری مشتریان پاسخگویی به نیازهای آنها رشد سهم بازار و بهره‌وری برای سازمان‌ها را به ارمغان می‌آورد. آنها کیفیت خدمات را به‌عنوان اهمی برای ایجاد مزیت رقابتی به‌کار می‌گیرند.

شاخص‌های ویژگی‌های حسابداران دادگاهی مشابه حلقه‌های یک زنجیر محکم برای حفظ تداوم فعالیت و کارایی و اثربخشی خدمات آنان یک امر اساسی تلقی می‌شوند و در صورتی که به یکی از این حلقه‌های زنجیر بی‌توجهی یا کم توجهی کنند، این قضیه ممکن است کل خدماتشان را زیر سؤال ببرد و از آنجا که قدرت یک زنجیر به ضعیف‌ترین حلقه آن بستگی دارد، توجه به این نکته یک امر ضروری است. بدون شک حرفه حسابداری دادگاهی باید خود را با تغییرات منطبق کرده و با تقویت دانش و تخصص خود پاسخگوی نیازهای جامعه باشد تا به جایگاه اجتماعی مناسبی دست یابد و از چرخه رقابت حذف نشود؛ لذا شایسته است با توجه به شرایط اقتصادی کشور از این حرفه غافل نمانده و به تقویت و بروزرسانی بنیه کارشناسان دادگاهی توجه ویژه شود.

۴- نقش حسابداران در مرحله بازجویی مقدماتی

یکی از اقدامات مهم مرحله تحقیقات مقدماتی در همه‌ی نظام‌های دادرسی کیفری بازجویی مقدماتی است. بازجویی را این‌گونه تعریف می‌کنند: «بازجویی عبارت از هنر و فن طرح یک رشته سؤالات ماهرانه و قانونی از متهم یا مظنون به ارتکاب جرم، به‌منظور اخذ اطلاعات صحیح درباره حادثه‌ی کیفری

این زمینه می‌تواند از کندی این مرحله بکاهد. در این صورت بازپرس یا دادیار می‌توانند حداکثر تا ۲۴ ساعت بازجویی از متهم را به تعویق اندازند و چنانچه متهم برای حضور نزد آنان، جلب شده باشد، باید دستور نگهداری او را توسط ضابطین که اصطلاحاً تحت نظر قرار دادن متهم نامیده می‌شود، صادر کنند تا وی برای بازجویی در دسترس باشد (مهرآ و محمودیان، ۱۳۹۶). اگر متهم از طریق جلب توسط مأموران، نزد مرجع تحقیق حاضر شود، به تأخیر انداختن تحقیق از او برای مدتی بیش از ۲۴ ساعت اولیه، توقیف غیرقانونی محسوب می‌شود و مرجع تحقیق قابل مجازات خواهد بود. این است که ماده ۱۲۷ ق. آ. د. ک مقرر می‌دارد: قاضی مکلف است بلافاصله پس از حضور یا جلب متهم تحقیقات را شروع کند و در صورت عدم امکان حداکثر ظرف ۲۴ ساعت مبادرت به تحقیق کند، در غیر این صورت بازداشت غیرقانونی تلقی و مرتکب به مجازات مقرر قانونی محکوم خواهد شد.

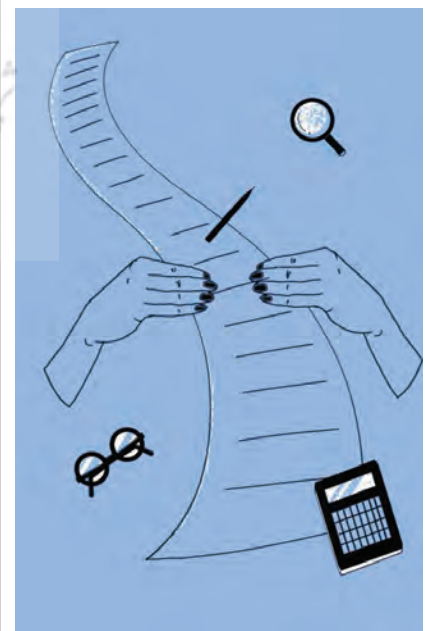
امتناع کند، امتناع او در صورت مجلس قید می‌شود.

از تجمیع مطالب می‌توان گفت: تحقیقات، یکی از امور پیچیده کشف جرم است که مأمورین تحقیق باتجربه، با استفاده از قواعد علمی و تجربی، به آسانی پی به وقوع جرم می‌برند و طبیعی است که به‌کار بردن شیوه‌های ارباب، تهدید، ضرب و شتم علاوه بر اینکه قانوناً ممنوعیت دارد، موفقیت‌آمیز هم نیست و نتایج تحقیقات ارزش قضایی ندارد. بنابراین مأمورین تحقیق (اعم از ضابطان، قضات تحقیق و دادرسان) بایستی راه‌های فنی و علمی را فرا گیرند تا در هنگام بازجویی به شیوه‌های مناسبی متوسل شوند. آگاهی ضابطین به مباحث مالی و حسابداری، به‌ویژه در پرونده‌های مفاسد اقتصادی و مرتبط با مباحث حقوقی در این مرحله می‌تواند راه را برای مجرم دشوار کند و فرار او از اتهام را ناممکن سازد. البته آنچه مسلم است، مجرم با خواهش و تمنا اقرار به جرم نمی‌کند و به‌راحتی نمی‌توان پی به واقعیت برد اما این امر نباید باعث توسل به خشونت توسط مأموران تحقیق از جمله ضابطان دادگستری شود. مشهور است که اگر مجرم از چنگال عدالت بگریزد بهتر از آن است که یک بی‌گناه مجازات شود. پس از حاضر شدن متهم نزد مرجع تحقیق، باید بلافاصله بازجویی به عمل آید. به تأخیر انداختن بازجویی فقط در صورت عدم امکان انجام آن در لحظه حضور متهم، مانند عدم آمادگی مرجع تحقیق برای طرح سؤالات یا عدم وصول نتیجه گزارش پزشکی قانونی، مجاز است. تسلط به امور حسابداری و جمع‌آوری مدارک و مستندات مالی در

است» (انصاری، ۱۳۸۰) به نظر نگارنده در تعاریف گوناگونی که شده است هرچند به رعایت حق دفاع متهم به نحو ضمنی توجه شده است اما این مطلب تصریحاً بیان نشده است لذا به نظر می‌رسد با توجه به اهمیت احترام به «حق دفاع» در موقع اعمال بازجویی تعریف جامع آن چنین است، بازجویی طرح سؤالات قانونی از متهم یا مظنون به ارتکاب جرم به‌منظور کشف واقعیت مجرمانه و تضمین حق دفاع است.

اقدامات نیروهای انتظامی و سایر ضابطان دادگستری باید موافق ترتیباتی باشد که برای تحقیقات مقدماتی معین شده است. ضابطان مؤظفند همانند قضات تحقیق، پس از احضار یا جلب متهم به حوزه انتظامی و به هنگام بازجویی از متهم، به وی تفهیم اتهام کنند. در مرحله بازجویی مقدماتی از سوی ضابطان، متهم حق دارد که سکوت کند بند ۲ ماده ۱۲۹ قانون آیین دادرسی کیفری مقرر می‌دارد:

سؤالات تلقینی، اغفال، اکراه و اجبار متهم ممنوع است. چنانچه متهم از دادن پاسخ

در نظام کیفری ایران در کلیه فرایندهای قانونگذاری از جمله در قانون جدید آیین دادرسی کیفری در مورد حق تفهیم اتهام متهم از ضرورت سرعت سخن گفته شده است. لزوم فوریت در تفهیم اتهام مانع از آن می‌شود که مقام تحقیق بتواند آن را به تأخیر بیندازد تا بتواند با سؤالات پی‌درپی و مداوم و پس از پاسخ به سؤالات متهم را با تفهیم اتهام معوق، دفعتاً غافلگیر کند و با استناد به پاسخ‌های اولیه متهم، راه دفاع را بر روی او ببندد و او را با مشکل مواجه کند. از آنجا که پیاده‌سازی این بخش از دادرسی بر عهده ضابطین است، آموزش آنان در بحث حسابداری و فنون

آن می‌تواند موجب تحقق این حق متهم و تسریع در فرایند دادرسی جرایمی که تخصص حسابداری در آنها لازم است، شود.

۵- تخصصی کردن ضابطین قضایی با آموزش حسابداری

عدالت توافقی نظریه‌ای جدید در حوزه حقوق کیفری است که اجرای آن مستلزم پیش‌بینی تمهیدات لازم از قبیل ارتقای فرهنگ عمومی، ترویج صلح و سازش و آموزش قضات است، یکی از این تمهیدات تخصصی کردن ضابطین است، زیرا آشنایی ضابطین با علوم از قبیل دانش جرم‌یابی، روان‌شناسی اجتماعی، روان‌شناسی کیفری، روان‌شناسی قضایی و جرم‌شناسی که مرتبط با عدالت توافقی هستند موجب می‌شود تا آنان با توانایی و امکانات بیشتری نسبت به اجرای سیاست عدالت توافقی اقدام کنند و این امر، مستلزم تخصصی شدن ضابطان است. در این جا برای نمونه به کارکرد برخی از این علوم در حیطه کاری ضابطان دادگستری اشاره می‌شود (انصاری، ۱۳۸۰).

مثلاً جرم‌یابی به‌عنوان رشته تخصصی کشف جرم، از علوم مختلف بهره می‌گیرد و عبارت است از علم کشف جرم، مشتمل بر موضوعات ادله فیزیکی جرم برای تحلیل آزمایشگاهی و آزمایشات بالستیک (سلاح و مهمات) و خون‌شناسی و... کشف علمی جرم یکی از دروس است که در دانشکده‌های پلیس، تدریس می‌شود. بدیهی است تخصص ضابطین در زمینه جرم‌یابی و کشف علمی جرم توانایی آنها را در چانه‌زنی با متهم و پذیرش اتهام توسط او بالا می‌برد، زیرا

متهم می‌داند که اگر اتهام را نپذیرد، پلیس با تکیه بر تخصص جرم‌یابی و استفاده از تکنولوژی و ابزارهای جدید کشف جرم، به واقعیت ماجرا پی می‌برد و خواهد توانست که انتساب جرم به او را (پس از مدتی) اثبات کند و در آن زمان از امتیازاتی که با پذیرش اختیاری جرم به دست می‌آورد، محروم خواهد شد، به همین دلیل ترجیح می‌دهد که اتهام را بپذیرد.

بنابراین، تخصصی کردن ضابطین دادگستری به‌منظور آشنایی آنها با این علوم ضروری است (شامبیاتی و پروینی، ۱۳۹۳). آموزش ضابطان دادگستری الزاماً به معنای آموزش وظایف روتین و کاربردی آنان نبوده و می‌تواند جنبه‌های تخصصی کردن ضابطان دادگستری را نیز در بر بگیرد. اگرچه این آموزش‌ها در قانون ۱۳۹۲ مورد توجه نبوده‌اند؛ اما می‌توانند به‌منظور تسریع در فرایند دادرسی و کاهش هزینه و تحقق حقوق دفاعی متهم مورد توجه قرار بگیرند. با توجه به مسائل و مشکلات مالی اخیر پیش آمده در کشور تقاضا برای مبارزه با تقلب به‌ویژه گزارشگری مالی متقلبانه افزایش یافته است، از آنجا که حساب‌برسان در کشف تقلب ناموفق بوده‌اند نیاز به تخصص حسابداران دادگاهی بیش از پیش احساس می‌شود؛ اما در حال حاضر در کشور ما به نقل از وادیزاده (۱۳۸۸) حسابداری دادگاهی بدین شکل وجود ندارد و کارشناسان رسمی دادگستری نقش حسابداران دادگاهی را ایفا می‌کنند که از لحاظ تخصص و مهارت کارایی و اثر بخشی لازم را ندارند چرا که از آموزشهای تخصصی لازم برخوردار نیستند و اغلب بعد از وقوع تقلب وارد میدان می‌شوند

و از وظیفه اصلی خود که پیشگیری از بروز تقلب است، دور مانده‌اند و اکثراً به کارهای کارشناسی و ارزیابی مشغول هستند.

از طرفی در گزینش کارشناس برای ارجاع امر کارشناسی معیار و شاخصی برای انتخاب وجود ندارد. اکنون وقت آن است در جهت افزایش دانش مهارت و تخصص حسابداران دادگاهی این رشته در دانشگاه‌ها به صورت یک شاخه از حسابداری ارائه شود و در این راستا ضرورت دارد دیدگاه‌های دانشگاهیان «حقوق» و «حسابداری» و افراد شاغل در حرفه حسابرسی کارشناسان رسمی دادگستری و قوه قضائیه حقوقدانان و قضات دادگستری در زمینه ویژگی‌های فردی و مهارتی حسابدار دادگاهی و ارزیابی آنها از شرایط موجود برای شناسایی نقاط ضعف و قوت حسابدار دادگاهی بررسی شود. در این رابطه با توجه به گزارش‌های انجمن بازرسی رسمی آمریکا در کشورهایی که از بازرسی چون حسابداران دادگاهی استفاده کرده‌اند، تعداد تقلب بیشتری کشف شده است

و در نهایت آمار تقلب در این کشورها کاهش یافته است. بنابر این ارائه خدمات با کیفیت از سمت حسابداران دادگاهی به‌عنوان عاملی بازدارنده از تخلفات مالی می‌تواند تأثیرگذار باشد. لذا باتوجه به دلایل پیش گفته استفاده از متخصصین حسابداری یا آموزش مهارت‌های حسابداری، ضروری به نظر می‌رسد. آنچه در بحث آموزش حسابداری به ضابطین دادگستری لازم و ضروری است، ضمانت اجرای کیفری آن است که خوشبختانه در ماده ۶۳، تخلف از اجرای مباحث آموزشی و بی‌توجهی به مقررات قانونی در این خصوص را برای ضابطان دادگستری موجب محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی دانسته است که این تأسیس ضمانت اجرای کیفری بسیار خوب و ارزشمند است اما انتقادی که بر آن وارد می‌شود این است که این ضمانت اجرا و مسئولیت کیفری را صرفاً برای ضابطین دادگستری مجاز شمرده است در حالی که باید از آوردن قید ضابطین تا زمانی که دادستان و سایر مراجع نیز از این تکالیف خویش در بحث آموزش ضابطین دادگستری خودداری می‌کردند، تحت پیگرد قانونی قرار می‌گرفتند. ■

منابع

- اسماعیلی فرد، سعیده (۱۴۰۱)، مطالعه تطبیقی آثار وقوع تحریم‌های اقتصادی از منظر نظام‌های حقوقی ایران، بین‌الملل و فقه امامیه و راهکارهای پیش رو، مبنای فقهی حقوق اسلامی، شماره ۲۹.
- امین، وحید (۱۴۰۰)، نقش حسابداری در ایفای حقوق شهروندی به‌عنوان

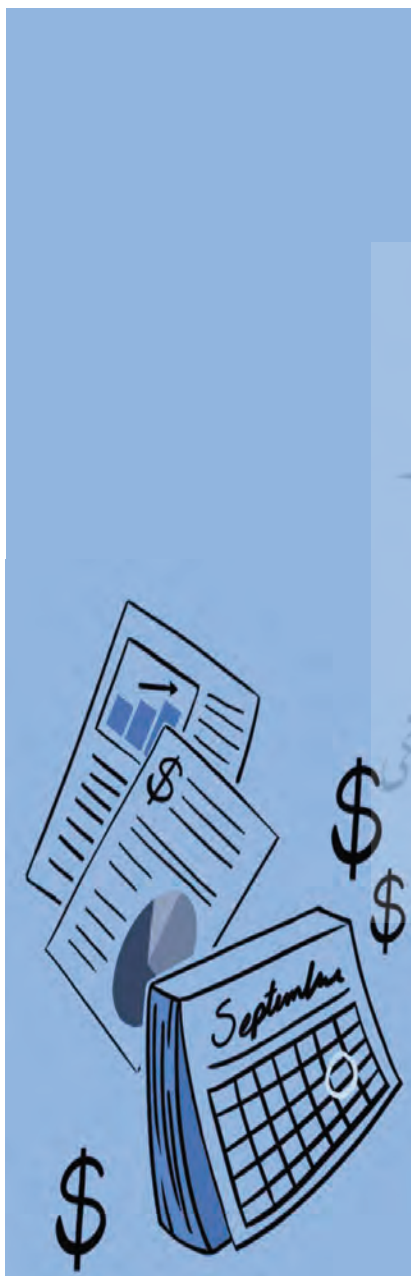
- مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، مطالعات حقوق شهروندی، شماره ۲۳.
- انصاری، ولی‌الله (۱۳۸۰)، حقوق تحقیقات جنایی (مطالعه تطبیقی)، تهران: سمت.
- بادامچی، حسین (۱۳۸۲)، تاریخ حقوق بین‌النهرین باستان، آغاز قانون‌گذاری، چاپ نخست، تهران: طرح نو.
- بارون، رابرت و دیگران (۱۳۸۰)، روان‌شناسی اجتماعی، ترجمه یوسف کریمی، تهران: انتشارات روان.
- خزانی، منوچهر (۱۳۷۷)، بررسی نظری و عملی تسریع آیین دادرسی کیفری، چاپ اول، تهران: انتشارات گنج دانش.
- شامبیاتی، هوشنگ و پروینی، علی (۱۳۹۳)، تخصصی کردن ضابطین گامی به سوی حقوق کیفری قراردادی، مجله‌ی تحقیقات حقوقی آزاد، شماره‌ی ۲۵.

be explained in this research, which was done in a descriptive-analytical way.

Keywords: Accountants, legal affairs, court cases.

مهدي دولتشاهی کارشناس ارشد مدیریت مالی

of Forensic & Investigative Accounting, 4(2)

- Weygan, d. t. , J. J, Kieso, D. E. , Kimmel, P. D. , (2008). Accounting principles. 8th edition. Wiley, p 30. Available at:: <http://www.kpmg.co.uk>.

Abstract

The increasing number of criminal cases on the one hand and the limited financial and human resources of the criminal justice system on the other hand have caused a decrease in the performance of this system and an increase in people's dissatisfaction and mistrust towards it. Therefore, according to the current situation, where the allocation of more financial and human resources to the judiciary does not seem very possible, it is necessary to make the most of the methods provided in the law, which lead to the optimal use of these resources and saving them. This matter cannot be resolved except by describing and explaining these methods and arrangements. In addition to the large number of criminal cases, it is necessary to improve the process of dealing with them. One of these methods is the role of accountants in the legal affairs of employers. The importance of this role will

- شعبانی فرد، علی (۱۴۰۲)، آسیب‌شناسی ساختارهای نظارت بر مؤسسات پولی و مالی در ایران، مطالعات حقوق، شماره ۳۳.
- مشایخی، بیتا و آژنگ، احمد (۱۳۹۲)، مقاله: حسابداری دادگاهی و عدالت، حسابدار، شماره ۲۶۳ و ۲۶۴.
- مولایی، آیت (۱۴۰۲)، حسابرسی عملکرد یا ارزیابی مالی نتایج عملکرد مدیران؛ فلسفه کارکردهای دیوان محاسبات ایران از منظر نهاد ناظر مشابه در فرانسه، مطالعات حقوق تطبیقی، دوره چهاردهم، شماره ۱.
- مهرآ، نسرین و محمودیان، کامران (۱۳۹۶)، الزامات حقوق بشری کشف جرم در نظام حقوقی ایران، مطالعات حقوق عمومی، دوره ۴۷، شماره ۲.
- وروائی، اکبر و بهرامی‌پور، رسول (۱۳۹۳)، حقوق متهم تحت نظری در نظام حقوق کیفری ایران، تهران: بهنامی.
- وروایی، اکبر؛ بهرامی‌پور، رسول و محمدی، همت (۱۳۹۳)، ضرورت آموزش ضابطین دادگستری و پلیس قضایی در تحقق عدالت کیفری و حفظ حقوق متهمین در نظام کیفری ایران، فصلنامه علمی - پژوهشی آموزش در علوم انتظامی، سال دوم، شماره سوم.
- Bhasin, M. L. , (2013). Corporate Governance and Forensic Accountant: an Exploratory Study, Journal of Accounting, Business & Management. Oct 2013, Vol. 20 Issue 2.
- Stone, D. N. , & Miller, T. C. (2013). The state of, and prospects for, forensic and fraud research that matters. Journal